

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

כאוסטריא-אונגריא:
לשנה . . . . . 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה . . . . . 8 כתרין

ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה כלי ההוספה הספרותית אין להתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנסטרים לפי גדל השטח

ברכת מ"מ 60 הלר. כראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיר לם רק שם מקומו החדש, כ"א גם שא מקומו ומקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נימר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה:

"HAMICPE" Kraków.

(כהויג לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 7 Maja 1909

גליון יט

כראקא מ"ו אייר פ' אמור תרס"ט.

השיבות הרגע.

נגלג ההיסטוריה שואן ברעש ומאורעות רבי ערך מתרגשים ובאים. הקונסטיטוציה הפורקית, שנקנתה בלי שפיכות דמים והונהגה בממלכה בקלות שאין דוגמתה בקורות העמים והמדינות — הקונסטיטוציה הזאת עמדה בסכנה ועוד מעט עברה וכמלה מן העולם. אבל הטורקים הצעירים אזור את כחותיהם ובעזרת פקידי הצבא ובפרט בעזרת תבונתם המעשית והחכמתם המדינית עלתה ביום שנית לעבור על המכשולים, לטהר את מסלתם מאבני הנגף ולקחת את מושכות ההנהגה בידם. המושל הטורקי הערום והאכזר, שבערמתו עלתה בידו לסכסך עם בעם וממלכה בממלכה ולהשתמש מצפוני הממשלות האירפיות, הנאורות, שבכליון-עינים צפו לאותו הרגע, שיוכלו לקרוע אבר אבר מממלכתו, ושכאכזריותו הוריד אלפי אנשים שאולה ועל דמי נקיים בנה את עמורי ארמונו — המושל הפקח הזה הודח משאתו ויושב הוא שכוי באחד הארמונות בסלוניקי, מוקף שמירה מעולה, לכל יוסף לשלוח את ידו להסב את גלגל המלכה והשלטון.

ובמהפכה נפלאה זו לקחו אחינו היהודים חבל גדול. העם העברי, העם התוסס, שהנהו בעין השאור שבעיסת הגוים, העם העתיק-הצעיר אשר למרות שפלותו ועברותו רבות השנים עוד בוערים בנפשו ניצוצות ורשפים מאותה האש הגרולה והקדושה, שהציתו ישעיהו ויתר נביאי הצדק, העם הסובל, ששלטון החשך והבערות התזה על פני גופו הפצוע את אותותיו, אותות הדם והלכך הוא

מושיט את עזרתו לכל הלוחמים בעד החפש והקדמה — העם הזה הראה גם כפעם הזאת את מסירותו לרעיונות החרות והחפש. בשעה שהפרלמנט הטורקי נמצא תחת השפעת הריאקציה ותחת מורא קני הרזים של הצבא הפרוע, וכל אלה אשר עוד אתמול דברו בעוז והתלהבות על החשמה וקדושתה, נאלמו דום, באותה השעה הקשה קם הדיפוטט היהודי נסים מצליח ובאמץ-לב, שהוא ירושה מדורו של בר-כוכבא, הגיש לעמיר הקלון את פחדנות הנבחרים ושפלותם. צעירי אחינו בסלוניקי גלו אל גרודי המתנכרים ועשירי אחינו נתנו את כיוונם להצלת הקונסטיטוציה.

היהודים בטורקיא השינו עכשו את מדרגת השלטון ואין במפלגה השלטת למעלה מהם. הדפוטטים היהודיים נבחרים אל הקומיסיות היותר נכבדות והמשורות רבות-האחריות ושיש להן השיבות מדינית מרובה — נתנות על שכמם. השלטונות האחרונות מודיעות, שהיהודי וויטלי סטרינדזה בסלוניקי ימנה למינסטר למכרות ויערות. המפלגה שהשלטון בידה מתיחסת אל העם העברי כחבה מרובה כזו, שלשוא נבקשנה בין הנאורים והמתקדמים באירפה. כראש הפרלמנט עומד אהמד ריזה, שלא פעם הביע בדרשותיו רעיונות ושאיופת, המתאימים למטרת הציונים וההונים נטיה ואולי גם אהבה להתישבות יהודים רחבה בארץ ישראל. הרגע הנוכחי הנהו מסוגל למעשים השונים — והשאלה היחידה עכשו היא: אם יהודי טורקיא יעמדו על הגבה הלאומי הרוזש. ואמנם התפתחות המאורעות בטורקיא והצעדים

הראשונים של באי כח עמנו שם יכולים לשמה לב כל יהודי אמתי. נראה הדבר, שהם לא יהזרו על השגיאה המרה של יתר בני עמנו, שנמרו את כל הכרמים ואת כרמם לא נטרו, ששפכו את דמם על כל המזבחות. ואת עמם שכחו ושחשבו ששאלת היהודים תפטר „ממילא“ ואין צורך להרעיש עולמות על דבר היהודים ביחוד. נדמה שהם לא יחקו את מעשי אחינו הצעירים ברוסיא, שחשבו את דמנו בתור שמן משהה לגלגלי הרבולוציה וצעקו שאין שאלה יהודית ורק בהפטר השאלה הכללית תפטר גם שאלתנו אנהנו, והדבר הגיע לידי תוצאות מרות, שהעם הרוסי השיג לכל הפחות צל של חפש והקלת החיים, בעוד שמצב היהודים הורע עתה יותר וההתייחסות אליהם קשתה שבעתים. הנבחרים היהודים בטורקיא, שעמם חי שם בשלוח ומונהה ואין להם צורך מיוחד להגן עליו מפני התנפלויות מדברים בשעת הצורך ע"א היהודים, מגלים את יהדותם לעין כל בנאון והכרת ערך עצמם וצערם הראשון של לוחמי החפש מתוך היהודים הוא יסוד לשכת נדידה בסלוניקי, שתעזור להעברת נודדים לארץ ישראל ולטורקיא ולהתישבותם בתוכן.

הרגע הנוכחי חשוב ורק לפעמים רחוקות יקרה כמוהו לעמנו. וכל אלו אשר לב יהודי דופק בקרבם והם מבקשים פתרון לשאלת העם היהודי הצועק מעצמת מכאוביו, צריכים עכשו לצאת לעבורת העם. מן הצד האחד עליהם לעמוד על המשמר ולבוא במשא ומתן תמידי עם אחינו בטורקיא, לכל יסו מן הדרך, אשר התחילו לצעוד עליה ומעשיהם יהיו גם להבא מכונים לצרכי עמנו

פיליטון.

תוחלת נכזבה.

באשר הלך חיים שמואל הסרסור מבית התפלה בכקר אל ביתו וענינו משוטטות לכל עבר ומודרות אה כל העוכרים, לכחין אם מוכר או קונה, שוכר או משכיר יקרה לפניו, להרויח איזו אגורות, הושיט לו נושא המכתבים קרטה והוא קורא:

„לש"ב הרבני הנגיד המפורסם מו"ה חיים שמואל נ"י. באתי להודיעך, שרוד זוגתך הגביר ר' מנחם מענדל שבק חיים לכל חי בשבוע העבר וכפי ששמעתי מאחורי הפרגוד לא שכח אותך ופקרך למוכה בצואתו. וידידי ר' מאיר הירש, שהיה יוצא ונכנס בבית הגביר, הגיר לי בעצמו, שבעינו ראה, ששלחו היררשים אתמול מאתים ר"ב אל הרב אב"ד בעירך ובוראי למענך הם. לבן המתה ללכת אל הרב, לקבל מידו הסכום הנ"ל. ואם ירפה שעולי החזק, שאחזני מפני רוע האויר, אכזא אליך ואציע לך בעה"י מקור חיים להצלתך ואחריתך ישנא מאד. אמן ביה"ר. מנאי ידיך הנאמן וש"ב משה אהרן סאלקענפליק.“

ברגע הראשון היה חיים שמואל כמטרף ונדמה

הדעת, בי-אם ללכת-בתחלה אל הרב, לקבל את הכסף וכאשר יהיה הכסף בידו, אז יפתיענה בבשורתו במזומנים בירו...

בלכתו אל בית הרב נתעוררה שאלה כמוהו: מה ראו על בכה לשלוח לו כסף ע"י אמצעי, ליד הרב? הלא ידעו אה האדרסה אליו. אך השאלה לא הציקתהו הרבה. הלא הם יורעים — בן החנחם — כי עני אני ויש לי נושים רבים והששו לשלוח הכסף על שמי, שמא יקפצו עליו התובעים להחזיק בו. על כן השכילו — לעשירים יש שכל — לשלוח את הכסף ליר הרב והרב יססור לו הכסף במלואו ולא ישאיר לו אף גרה. אבל הוא עצמו אינו חזיר ויתן להרב בעין יפה רמי פקדון עשרה כתרין.

בעורנו הולך שקוע במחשבות ראה את חברו זרח הסרסור נגש אליו מן העבר השני ורומז לו בידו לעמוד. אך הוא משים עצמו באינו רואה ומחיש פעמיו בחסר פנאי. מה לו עתה ולזרה! זרח יהיה גם מחר אותו זרח הקבצן של היום והוא — מאתים זהובים בכיסו.

כחצר הרב נפגש עם נושא-הכסף, שיצא משם. אמת איפא הדבר! הרב קבל עתה את כספו. חיים שמואל שואלו והוא רוחפהו בנערה. שמחתו נהפכה כמעט לתונה. אבל אין רכב. הערל אינו מחויב לרעת

לו, כי חולם הוא. אבל מעט מעט שכה רוחו אליו ואותו חמהון נראו על פניו. משתאה הוא ומשתומם: אפשר שרורו האכזר, אשר ההנכר אליו, כמו לכל קרוביו העניים, ואמם אזניו המיר משמוע צעקתו והתנוונו על קשי-יומו, משך חסר אליו כרגע האחרון ופקרהו כסך עצים כזה! מאתים זהובים! הוא הופך את הקרטה ומביט על הכתבת: האלוי נכתבה? האמנם כה-בידו של משה אהרן הוא? אולי איזה לץ מהתל בו? אך לא, אמת נכון הדבר, הקרטה נכתבה אליו והכתב כתב-ידו של משה אהרן. הוא איש ישר, אוהב אמת ורורש שלומו תמיר והוא לא יהלוצץ ולא ילעג לרש. אין ספק, כי יודע הוא מה הוא כותב וכצדקתו חפץ לשמחו בבשורה טובה. הלא הוא כותב בפירוש, שמאיר הירש, היוצא ונכנס בבית הגביר, ראה בעיניו, ששלחו את הכסף. ברור הוא, שלא מן האויר נקלמה אליו איזו שמועה ומה לו לשקר! ומשה אהרן כותב, שאם ירפה ממנו השעול ימחר לבא הנה. לולא שאב את הידיעה ממקור נאמן לא כתב כך. „מי זה יכול להעריך כרכשתא יהודית“, אומר המשל, אין מקשין על מעשה. אפשר שחזר הכילי בתשובה מתוך יסוריו ולפני מותו הורך לכבו וחמל על קרוביו האביונים.

אחרי שקול הדעת הוא מחליט, שלא ילך הביתה, רגלות לאשתו את הבשורה ע"ר הירושה, הבאה בהיסח

ותחיתו, ומאידך ניסא הם צריכים עכשו לצאת אל העם בשדרותיו הרחבות, לבוא אל אהלי העניים והדלים ואל מרתפי היהודים המדוכאים והסובלים בעד יהדותם בלי ניצוצות תקוה, ולהודיעם כי הגיעה שעה גדולה, שעה הרת גדולות ונצורות, שעת נהורא מעליא, לכנות את כנין אשרנו ועתידנו, שעה שהאומה העברית מחכה לה זה כמה, מחכה ומחכה ועינה נמקה..."

הידפוק עכשו הלב היהודי בחוקה? היריס עכשו את פטישו החוק להבוש את ברזל הצלחתו? או הימצא הרגע הנכחי דור של ננסים, דור של עבדים קמני הנפש וקמני המה, שאין אמין בלכם וכה בזרועם. הימים הקרובים צריכים לתת על זה השובה ברורה ומחלטת.

צ. שרפשטיין

ענינים מדיניים.

הפרלמנט האוסטרי והמשבר האונגרי. פלאי, הפרלמנט האוסטרי עשה הפסקה בקטמרתו ובהבלי צוחותיו הריקות ועובר להקנת הצבור והממלכה, כאלו מעולם לא היה טריבה בין הלאומים. נגמר בשבוע הזה הס"ט ע"ד שעור עבודה עזרי המסחר וההצעה נעשה לחוק, בתי המסחר וההגנות יסגרו בכל אוסטריא כשעה 8 בערב ולמשרתים הנתן חפשה לאחהעשרה שעה רצופה בלילה ושעה ומהצה כצהרים. גם נגמר בקריאה הראשונה החוק ע"ד המסים החדשים ועזרת קפית המדיניות והדבר נמסר לוועד מיוחד. אם יגמור הועד את מועצותיו בקיץ הזה יורם בחדש ספטמבר מס ה"ש בחמשים הלי ובראשית השנה הבאה יורם מס השכר בארבעה בתרים מכל מאה למדוה, וכלו לקפת הממלכה ולא למדינה, וגם מחירי הנסיעה במסה"ב. והממשלה קצבה המיכה לכל מדינה ומדינה. — והמניסטריוס האונגרי התפטר, יען אין לו אפשרות לביטן בנק לאומי מיוחד. הקיסר נבע לבודפסט, לבא ברברים עם ראשי המפלגות, למצוא עצה לצאת מן הסכסוך. הוא דורש מהם לקים את ההנאי ע"ד הנהגת חוק בחירות כלליות, שקבלה על עצמה המפלגה השלטת. קשה יהיה למצוא איזו עצה וכפי הנראה יהיה הפרלמנט השעיר לעזאזל, שיבטל ויבחר מחדש, למען יקל לשנות את דעות העקשנים.

המהפכה בטורקיא. ביד חזקה בער חיל הצבא המקדוני אחרי הנסוגים אחרו, שנמו להשיב את הנלגל אחרוניה. שרים רמים נכלאו, כהנים ורוזנים לא חוננו. מספר הלוקחים בשכי עם השולטן עולים

לאלפים. קצתם כבר נרזו לבייתה ונבלותיהם נתלו בראש הומיות, להטיל אימה על העם. יש מבטיחים, כי גם השולטן ענדאל חמיד עצמו יעמוד למשפט, כי לפי ראיות שנמצאו הוא חייב כקשר החדש ועל פיו נערך הסמבחה הנורא בארמונים זה פעמים. הוכרר הדבר גם, כי השולטן שלח יר באוצר הממלכה וצבר הון עתק מהכנסות הממלכה הרלה. כאשר חפש ועד הפרלמנט בארמונו נמצאו בכל החדרים אוצרות עצומים בלי סדרים, שמרי ערך, שמרי כסף מוזמנים, שמרי בנקים ועדיים יקרים. למאות מיליונים עולה ההון הנמצא וכלו הובא לאיצר הממשלה לטובה המדינה. מועצת הממלכה עוסק בחפזין בעשיה שנויים בחקי יסודי הממלכה, להסעיט יפוי-כח השולטן כפי האפשר וגם שכרו, להעכיר את כל כח הממשלה ליד הפרלמנט, גם שני שלישי הסינאט יבחר בית הנבחרים מקרבו. גם הממשלה התסנה מהוך הפרלמנט. נפלא הדבר, כי אנשי ועד הטורקים הצעירים אינם רוצים בשום משרת מניסטר או משרה רמה אחרת, שמא יאמרו, כי בשביל עצמם עמלו. דבר כזה לא נשמע עוד באירפה. לע"ע גבר הצבא על כל המכשולים, באויא הקמנה מקום הטבח בארמונים שקמה הארץ בכוא שמה נציב חדש. גרוד חיל הים מרד, יען החויקן אוהם כצבא יותר מחוכתם; גם עליהם גברה הממשלה. מניסטריוס חדש כבר נתמנה. בזבח הארמנים נהרגו, כפי הידעה הממשלה כשבעת אלפי ארמנים. הארמנים עצמם אוטרים עשרים אלף. הפרלמנט קצב לארמנים המיכה מקפת הממשלה. — סכיב הארמון, שהשולטן הקודם אסור שם בסאלוניקי הוצב גרוד צבא וספינת מלחמה לשמרו.

על המצפה.

מלים אחדות לשאלות החנוך בגליציא.

המביט בעין בוחנת על הסדרים, או יותר טוב על אי-הסדרים, השודרים עתה בכתי-המדרש, מקום הספר והתרכות ליהודי גליציא, סוכר לבא לירי מסקנה, כי לפי מצב הדברים עתה כמעט אכרה לנו כל הוחלת, שהדור הכא יהיה מנושאי הגל היהדות המסורה, אשר בעבורו חרף ישראל זה אלפים בשנה נפשו למוה. את הסכה לירידה ערך היהדות ומסורותיה בעיני צעירנו מצאו הרבה בצדק בנמיה קיצונית לצד אחד בחנוך, כי האבות מחנכים את בניהם אף היום רק בתוך ד' אמות של הלכה לבר, בלי ידעה התכל וההלוכותיה. אמנם חנוך כזה קדוש הוא בתור מסורת מאבותינו, אבל החכם עיניו בראשו, שאבותינו ביטי

הלחץ והרחיה הגמורה הוכרחו לאחוז כדרכם זה, לפי שהתבל ומלואה היו אז סגורים לפני כל בן-עברי, ואולם בימינו טולך הדרך הזה כמח לפריקת עול תורה ומצוות. כי אך ידרכו יוצאי ביהמ"ד על ספתן העולם הנאור ילקו בעורון מהאור השופע של הקולטורה והמה נוהים אז כבהמה בבקעה אחדי כל מלה שנוקרה ספי איזו משכיל כביכול. "יהדות, מצות, כבר עבר זמנם של החקים העתיקים; "במאה העשרים" אין לנו חפץ במ. תרבות הנו לנו! קולטורה!" כי דברים כאלו עומדים עתה על סדר היום בגליציא, אדמה, אין מן הצורך לבאר. אולם רוצה אני בסאמרי לעורר את השומה-לב המתענינים כשאלה הזאת על איזו מוסנסים אחרים, שגם המה גורמים לא מעט, כפי שיכולים לראות מהוצאותיהם המעציבות, להקלה בכבוד היהדות.

לב מי לא יהפלין למראה העוובה השוררת כקרב חלק גדול של החרדים בגליציא ביחס להפרינצפיים היסודיים של החכרה האנושית הנכללים כתורתנו, ביחס להמצוות שבין אדם לחכרו, שבלעריהן לא נוכל לתאר לנו חיים צכוריים כלל. כבר הורגרו כזה כי המשא ומתן והמסחר, הענינים שבין איש לאיש, אינם נופלים בגדר "מצוה" ו"עבירה", יען כי המושג מצוה ועכירה יתכן רק, כפי שמדמים הם, על ענינים הנוגעים רק לעצמנו ולאלקים. וע"כ אפשרות היא — וגם היא מעשים בכל יום — שמי שנאשם לפני ערכאותיהם בדבר אונאה ותומיה או בעבור שעשה עשר מהן אחרים, שצכרו כועת אפים וביגיע כפיהם באמונה, סכסך מ"רכו", בשכר ה"פריון", ששלח לו, שיועיל בהפלתו להוציא לחפשי. עובדה מנוכחת ומעליבה אה רגש היושר כזאת תעורר בכל איש, שגיכח מאסתה תורתנו הק' ומהעידה הנשגבה, געל-נפש. "באמת אין אנו יוצאים חובהנו האלקית במחלקו אחת של תורתנו, כי כלן הגה מצוה ה'; רק יש מהן שנוגעות רק לעצמנו ויש מהן שנוגעות לחברנו", אומר פילסוף יהודי, אין צריך להאמר, כי ע"י זלוול במצוות, שגם השכל הכדיא מחייב לעשותן, גם קיום המצוות המעשיות לא יעשה שום רושם. אם במצב כזה לא יועיל מאומה להנער החנוך בבית אבותיו, אע"פ שהוא נאמן עם שמירת המצוות המעשיות, לא יעורר בנו המהון, כי בגדלותו רואה הוא את הסתירה הבלתי-מהפשרת, שיש למעשים שהזכרתי עם החיים התרבותיים הכלליים ודן מואח על היהדות. כי דברי אינם פרי דמויני וקלוטיוס מן האויר יספיק לכם ספור קצר. בהיותו זה כשנה בגליציא, אסר לי בחור אחד לבוש ארוכות, כי לדעתו לא נתן משה התורה רק בשביל המצוות שבין אדם לחברו ולפי שראה שהמצוות האלה לא המצאנה און

אשם בדבר, לקח מכתב מעל השלחן וקרא לפניו: "ע"פ צואת הכנוח ז"ל שולחים אנחנו לב"ה מאהים זהובים, לעשות זכרון ועליה לנשמת אבינו ז"ל בעיר מולדתו באופן כזה: מאה זהובים המה בעד עשר מנורות, מנורה לכל בית תפלה שבועיר. על כל מנורה יהיה חקוק "לזכרון נשמת ר' מנחם מענדל ב"ר זאב, שנפטר ביום... בשנת... בעד חמשים זהובים יעשו ארון ופרכה בביהמ"ד דהרב ועל הארון תהיה מבלה ועליה חקוק שם המנוח כנ"ל. עשרים זהובים להעלות נר המיד בביהמ"ד דהרב לעלוי נשמת המנוח, כ"ה זהובים לקנות י"ד לביה"ד ועליה חרות כנ"ל וחמשת זהובים הנתורים לשי"ב מו"ה חיים שמואל הסרסור, על מנת שיקבל עליו, ללמוד משניות בעד נשמת המנוח. יורשי המנוח, נאום... ונאום..."

חיים שמואל נפל מכל דום תקוהו וכשכור מעצם טבאונו קרא בקצפו: "הפח רוחו של האכזר! גם ברגע מותו לא דאג רק לטובה נשמתו הוא ולשם כבודו, לרשע כזה לא יהיה עלוי-נשמה גם אם ילמדו אלף שנה משניות כערו. חדפה היא לחקוק שם אכזר כזה במקום קדוש! לא יכול חיים שמואל להתחכם, אף שברוד הדבר, שזולא שלח את מאתים הכסף להרב לא היה חיים שמואל כועס כלל. אבל

כי הכסף בשבילו, בודאי כתבו זאת יהודית אל הרב.

בבית הרב סוכר היה להמתין, כי הרב לא נמר עוד את תפלתו והוא עיסר כמו על גחלים לוחשות ומסדר לו בדעתו מה יעשה במאתים הזהובים. את מלאכתו הבוניה, הסרסור, ישליך מעליו בשאט נפש, כבר סבל ריו ב'זיונות ורחיות והקנות נכזבות וחסר-לחם. הוא יהיה טענה סוכר וזרח הסרסור יבוא אליו בהכנעה וידבה לו דבריו, לפתותו לקנות או למכור איזו סחורה, יהלל בפניו את הסחורה שירצה שיקנה ויגנה בפניו סחורה שירצה שימכרנה, כמו שנהג גם הוא עם אחרים. אי יפתח לו חנה... או...

ורבירה בתו — באה פהאים מחשבה בסיוח — כמו מחאה נגד החלטתו. הוא בוגרת, עת להשיאה. לולא לקח ממנה בספה, שחשכה לה מיניע כפיה, לפרנסת הבית, אז היו לה עתה יותר ממאתים זהובים ואם כן...

ובעלי החובות! נדמה לו, שכלם כתרופה במענה, כי להם משפט הבכורה ונוכר, ששלטה הקמחן לא אבה להת לאשתו קמח לשבת שעברה בהקפה והתרה בו, שאם לא ישלם לו את החוב המתרבה משבוע לשבוע יססור הדבר לדין. והיום בבקר בכה לפניו

קשבת אצל האיש הפראי והאי-גמולי, נתן גם שאר המצוות, שספני המסטיקה שיש להאחרונות יאמינו, כי כלן דבר ה' המה. אחרי האמור למעלה לא יהיה מזור אם דעות משתנות ואכסיריות כאלו התחילו מכאבצות ועולות במוחות הבחורים.

גם חושב אני לסבה ראשית של ירידת היהדות בגליציה, שלא נשהדל להביא את בת הפועלים והעובדים החזק כנפי התורה והאמונה. "בני התורה" שבלו כל ימיהם בבית המדרש, מבישים על בעל המלאכה מנכה, כמכש בוז ובשואט נפש. הפועל בגליציה הוא עם הארץ גמור, כמו בימי התלמוד ובמי החוכה שלא למד מאומה? מי שרוצה ללמוד אומנות בנערותו, בכדי שיוכל להמציא סרף לביתו, אינו יכול לשבת כל ימי ילדותו ובחירתו בכיהמ"ר, כמו שעושים הבחורים המוקרשים למסחר, מפני שהלמוד הוא בלי שום סדר והכניה. אבל רק אי-הסדר בלמוד גרם, שהרוצה לצאת מכלל עם-הארץ מוכרח לבלות כל שנותיו בכיהמ"ר. העובדים הם רוב מנינה של כל אומה ואומה ורק בשמחה נוכל לראות, שהבת הזו הולכת וגדולה בקרבנו, ואיך אנו יכולים להעלים עינינו מהם ולדחותם בהנעת בתפים של גאווה! אם לא נחשבו עמי-הארץ לבלום בימי התלמוד, היה זהה ועתה יען כי היו מועט שבמועט, אבל עתה מחויבים אנו לדאוג להביא חיים והנעה בהאברים היבשים הללו, אם רוצים אנחנו, שכל הגוף העברי לא ייבש ויחרב.

ומה לעשות?

צריכים אנו לכונן בתי-ספר לעם, לעת עתה אין לנו שים צרך בגמנויים והגמנויות שנעשו הראו למדי, כי העפילו לענות אלה שאמרו ליסר עתה גמנויים עברי. נחוצים לנו בתי-ספר נמוכים, ששם ילמדו הילדים לא רק שפת עבר, כי-אם גם חכמה ודעה, תורה ומוסר וד"א באחד, בשימת לב ביחוד לרוח התורה ולתבלית מצותיה בן. והכל כשיטה קלה מכונה למטרה. ואח"ז יעזבו את בתי-הספר, זה ללכת לבית מדרשו וזה לאמנתו. כב"ס כאלה ילמדו להוקיר את רוח התורה ולא רק את המליים היבשות של המדרשים והפרפול, מבלי לדעת הבנם ומטרתם. אז ייבחו ויראו, כי המדות הנשחתות האמורות הן רק סגולות הגלות והנהגו ולא של היהדות. על המורים יהיה להשריש בלב הנערים מלבר חכה לעמנו גם אהבה ויראה לתורתנו ולמצותיה ואז לא נירא וקא נחה, כי יפנו לנו ערף, באשר יהיו נלחצים לצאת אל החיים הסואנים. אך אל נא יישנו הרבנים, מורי הדרך לבית ישראל, את שנתם המהוקה, כי ההוה העברי בגליציה עטוף עננים שחורים, המנבאים לנו

על תוחלתי הנכונה בעם. קצף על המנוח, שגם לפני מותו לא פסקה אכזריותו, קצף על יורשו, שמלאו פקודתו והוציאו לריק בסף, שאפשר היה להחיות בו מעט נפשות נענים ונדכאים כבני ביתו, קצף גם על הרב, שאינו רואה כל תועבה כמעשה הנבלה הזאת, קצף אף על ידידו משה אהרן ינרמה לו, שכלם עשו יד אחת, להכעיסו ולהוליכו שולל, להרימו רגע ולהשפילו מיד. אחרי הבהלה רץ בחץ מקשת ונבזה היה בעיניו לקחת את הסך הקטן על מנת ללמוד משניות בער נשמה נבל בזה. וקול הרב רועם באזניו: כאשר אובח שתעשה מראכתך בלמוד משניות באמונה, אתן לך חלקך.

בחוץ פנש בו זרח, שהוביחו כרברים קשים על אשר ברח מפניו בקראו לו ובוה הפסידו סיסרנות. "אברתי היום יותר", ענה חיים שמואל במנוד-ראש.

קולומיה. נחום אויער באך.

סער גדול, שיוכל להביא עלינו שואה כל נובל להסירה. כרצונם הלוי הרבר, אם ירצו ימצאו האמצעים לעשות מה לטיבת העם העברי ולטיבתו.

פרנקפורט ע"נ מאין.

אהרן פלרמן (יליד גליציה).

ועשית לו כאשר זמם לעשות לאחיו.

כל העולם מתפלץ ונרתע על ההרגות, שנעשו עתה בנוצרים בידי קנאים מחמדים באויא הקטנה, לאלפים נפלו חללי עברי הכנסיה היונית והארמנית, בתיהם נשסו, נשיהם ובנותיהם נשגלו ופגריהם היו מושלבים בדמן על פני הארץ. אלה היו נקמות עברי האבזר עבדאל חמיד האחרונות ברורשי השנויים וההקונים במלכותו. בעיר הממלכה הסרפקו מלאבי ועמו בהריגת שרים ופקידים אחדים, אבל כאותו זמן של הקונטרה-רבולוציא נערך באויא ממכח בבירל ברהלומאום, שהיה אפשר באירפה לפני מאות בשנים. ידנו לא שפכו את הדם הזה ולא נרגיש שום רגש נקמה ברשעה הנעשה, אף שהיתה לנו רשות לשבוח עינהמכים עצמם עבדי אלהי החסר והרחמים באויא, כי ימים אחדים לפני הזבח, שנעשה בנוצרים, זממו הנוצרים ההם עצמם באותם המקומות באויא הקטנה, לעשות זבח כזה ביהודים בעלילת דם, שברו עליהם לכבוד חג הפסח, שהם קוראים לו חג ה"תחיה", אף שלא הבנות אלקיות מהעתיקות בתוך הנוצרים יושבי אויא ההם (וקצת גם באירפה) כחג ההוא, כי אם הכונית אבותיהם עובדי האילים הקרמונים ושאיהם לשפוך דם. לא באהבה וחמד הם חוגנים את חנם כמצות תורהם, כי אם בהוציאם את החרב העתיקה החלורה, שזכתי בה העכו"ם הקרמונים את אבותיהם, באשר היו מעטים ומעבירים אותה על צוארי יהודים נקיים. באותה העלילה עצמה, שנשפטי בה הנוצרים הראשונים — כי הם שוחטים ילדי עכו"ם לפסח — הם משהמשים בלי כל בושה מפני יודעי ההיסטוריה, נגד היהודים, שכל עונם היא, כי הם עתה המעטים והחלשים מול הנוצרים הרבים והעצומים. אבל אם עשו כן הנוצרים כאירפה, בשכחם את יסורי אבותיהם בהיותם מעטים מול הרומיים, ויכלנו עוד להבין, האנשים היו נבערים מכר דעה ולא ידעו את קורות אבותיהם וגם הכמרים לא היריעום. ובהרגישם עצמם חזקים, התנפלו בחיות טורפות על החישים מהם, שאין רב ריבם. אבל אם נוצרים באויא הקטנה ובמצרים מעלילים על היהודים בזרזן עלילת דם, לקום עליהם לרצחם ולבוז רכושם, זאת היא עצה-הפת, שאו אפשר להכניר. כי בארצות האלה הנוצרים הם המועט ושונאיהם הרבים. אמנם היהודים לא ינקמו בהם וגם לא יסיתו בהם את המחמדים, כי אין דבר שנאי ומהעב ליהודים משפיכת דמים. אבל איה אלהי המשפט, שהם יראים מפניו כל כך ושבשמו הט רוצים ננקום ביהודים? השמן מקשרג כשעת הסכנה והנוצרים באויא נמצאים המיד כסכנה, שם הנוצרים הם בגולה כמו היהודים אצלם ברומיא, הם המיד בידי שונאיהם, פראים וזרים כמוהם ועד שיבאו ספינות הממשלות הגדולות לעזרם יוכלו אלפים מהם לנפול חללים. וכן קרה עתה. בעוד הנוצרים באויא הקטנה מלאים חמת רצח וצמאון לדם יהודים לכבוד חג פסחם עבר רזרזן הזה, ככל ההרגות ההמון ככל מקום, כמו שהעבור המנפה וקטב מיריו וכל מחלה מתדבקת, מהם אל שבניהם המחמדים, שהוזהו גם משליחי השולטן הקודם ועשו להם כאשר זממו לעשות ליהודים. "על דאמפה אמפיך", "טבעו גוים בשחת עשו", "כפעל כפיו נוקש רשע". אמנם הנוצרים המחמדים יוסרו עתה בידי טמשלת הצדק של השורקים הצעירים. שנתחדשה מהרה ויקימו בהם, "וסף מטיפיך ימופון". אבל החללים לא יקמו עוד, אלפי ההרוגים, שנשפך רמם בגלל עלילת-דם, שהעלילו על היהודים באשמת הכמרים הרשעים הנבערים, לא יראו עוד את הנקמה שהעשה הממשלה ברוצחיהם. ואנחנו לא נגיל ולא נשמח בגלל אויבנו. הנוצרים ההם קבלו מידינו את

לבוש כתבי הקדש והם מתפארים בו לשוא, כי אינם עושים מצותיו. אבל בידנו נשארה רוח כתבי הקדש, שהיא נפשנו ורוח אפנו ולא יעלה על דעת שום יהודי לשמוח על ההרנה הנוראה, שנעשתה בצוררנו באדאנא ובמרסינא באויא הקטנה. אדרבא, אחינו בטורקיא עזרו בכל נפשם ובכל מאדם לטורקים הצעירים, לבער אחרי ממשלת הרשעה ואחרי אנשי הדמים ולא ינחו עד אשר השיב הממשלה לרוצחי הארמנים בפעלם. והיונים לא יקחו עוד מוסר וכחג הפסח הבא ישונו להעליל על היהודים עלילות דם, אם רק יהיה לאל ידב. כמו שעשו העכו"ם לאכותיהם בהיותם חלשים ביהודים.

מהמזרחי.

אחינו המזרחים! אחים יקרים!

רק זמן קצר מפריד בינינו ובין הקונגרס הציוני הבא ועלינו להיות זרויים מאד בשליחת השקלים לקלן במקום היותר אפשרי, למען ההאשר הפדרציה המזרחית מאת הועה"פ הציוני בעור מער. ועוד רבה העבודה לפנינו בחלוקת מחינות הבחירה לבחירת ציר הקונגרס ויתר ההכנות, אשר עלינו לעשות קודם הקונגרס. אל לנו לשכוח, כי בחיק הקונגרס הבא מטל נורל המזרחי, גם שאלת הקולטורה — סלע המחלקת בקונגרסים הראשונים — ברי ספק העלה עוד הפעם על שרחת הקונגרס ועלינו איפא לאזר כל כחותינו להרבות בצירים משוטי אמוני ישראל להקונגרס הזה. — אחינו, עשו נא את חיבתכם לדהנו ולעמנו, מהרו לעשות את המומל עלינו. שלחו אלינו את כל הבסוף הנאסף על ידכם, והיספיו לעבוד בבניית שקלים ע"ה המזרחי מאת אלה שלא שלמו עיר, העת קצרה והמלאכה מרובה. — אחינו הציונים החרדים! אל תשימו את לבכם לרכרי ריקי המוח או עצלי המחשבה, החפצים לראות בהמזרחי, בתור פדרציה בפני עצמה, פרוד בשדרות הציונים, וקא יבינו ולא יחפצו להבין, כי אדרבה, להכלית כנום כל כחות האומה לעבודה לאומית, למשוך אלינו את כל המחות החושבים שבאומתנו, כל הלכבות המרגישים שבתוכנו וכל הידים העסקניות שבקרבנו, נחוץ כמאד מאד לסרר את המחנה הציוני על דגלי הפררציות השונות, כדי שלא יהיו רברים מעכבים בעד הבנום הכללי. כי כל זמן אשר בעלי המפלגות השונות שבציונות לא יתפרדו לדעותיהם אין כל תקוה להביא את העם כלו אד המחנה הערכובית הכללית וההתנגשות ההדדית מפריעות בעד הכנום. לזאת אפוא גמר המזרחי, נגשת ליסוד פדרציה מזרחית, אשר תתן הזיבלת לכל החרדים, להנה גם המה את ידם להציונות, וגם עלתה בידנו לדכוש עי"ז חברים חרדים כאלה להמזרחי, אשר השם ציונות היה למו מקודם למפלצת.

אחינו הציונים! שימו עיר הפעם את לבכם לבג המוצאות את עמנו בעעבר הקרוב ועל הנשקף לי בעתיד. מה נורא הוא העתיד! מן הצד האחר, הצד הפונה כלפי הגלות, גרוש ורדיפות אין קץ ברומיא, רומניא וארצות אפריקה הצפונית, ומלחמת הבלבלה בארצות החפשית ככיבול, ומה נהדר הוא מצד השני, הצד המכוון כנגד ארצנו הקדושה. כי בשעה ששמי חוץ לארץ הולכים ומתקדרים יותר ויותר והאוויר מדא פחד ובלהות — הנה השמים הפרושים על ארץ אבותינו מזהירים באור תקוה נעימות ועדינות ואויר ארץ ישראל מכשר לנו כשורות טובות ונחמות. אין אנחנו רשאים להעלים את עינינו מערך הרגע הגדול, שאנו עומרים בו עכשו בארץ קדשנו ומהחובה הנעלה הרובצת עלינו. החובה גדולה וקדושה והמעשה כבר וכביר, וכנום כל כחות העם לעבודה לאומית אחת כללית הוא צורך השעה היותר גרול, השמרו מאד לנפשותיכם מלהת מבשולים תחת רגלי הפררציות השונות וביחוד להמזרחי, שקבל עליו את העבודה הקשה, להביא את החלק היותר גדול של העם, את החרדים, תהת דגל הציונות.

ואני לא אמנע מהודיע את נצחונות הרוח העברי, אם תהיינה לנו באלה, לקראי מ"המצפה".

אברהם.

מכרוב ומרחוק.

שונות. לפי התכונים הרבים, שעשה המניסטר האוסטרי לחנוך גראף שטירנך בלמודי כה"ס התיכונים יהיה נסל לכל מכר בים תיכוני בלי הבדל להכנס לבית מדרש גבוה אחרי בחינה, ולא יהיה זקוק ללמוד ולדעת יוגיית. כזה עשה המניסטר הצעד הראשון לפרוק עול היונים הקדמונים מעל צוואר העמים החדשים. — ווילהלמינא מלכת הולנד ילדה בת יורשת הכסא. המלכה היא האחרונה למלכי בית ארניה, יחידה היתה לאכיה, ועד כה לא ילדה ילד חי. עיב השמחה גדולה בארץ. — הנהגת הצבא ברוסיה החלישה, לכטל את כל המכצרים במדינת פולין, כי נוכח, שאין בהם שום תועלת ולרוב הוציאה מאית מליונים ככנינים. — ברוח הסערה, שהתחולל בימים האלה באמריקה הצפונית נמחו כמה כפרים מעל פני האדמה, עשרות נפשות אדם נהרגו והנוק עצום. — במרוקא פרצה שוב מרידה. שונאי השולטן החדש צרים על עיר ממלכתו פן כחיל רב ואינם מניחים להכניס שום דבר העירה. — גרוד צבא רומי בא אל העיר מבריס כפרס. לשמור את בתי הקונסולים ולהגניב שיכנסו מוזן העירה. המלך רוצה בני לתת את הקונסטיטוציאה, אך כתנאים והנבלות ולמראה נצחון החרות בטורקיה דורשים המורדים הוות נטורה. — כל הממשלות קימו את מלך בולגריא למלך.

קונגרס של בוטניקים באי. לפני ימים אחדים היה כסונים באפריקה הצפונית קונגרס של חוקרי הבוטניקה והאגרונום הציוני מר אהרנזון היה בו סגן היושב בראש. הוא תאר לפני הנאספים את מצב היישוב החדש בא"י. מומיו, שנעשו מחסר נסיון ותקונו ופריחתו של השנים האחרונות. כסוף הציע שהקונגרס הבא של הבוטניקים יהיה בא"י. האספה הסכימה. טונים, אסלימה וינודה דומים לא"י, גם שם ישנם יערות של זיתים, כמו שנוטעים הציונים בהרי ארצנו.

הפגנה יהודית בסאלוניקי. כיום ה' שעבר היתה בסאלוניקי דמונסטרציאה של יהודים לכבוד נצחון החרות בטורקיה. 35 אנודות של בעלי מלאכה יהודים השתתפו בה מלבד סוחרים וחכמים. מחנה כבוד של עשרות אלפי איש התהלכו בחוצות כסדר נפלא ונתקבל בכל העיר בתרועה וכצהלה. לפני בית הועד העתומני עמד המחנה המחנה ושני יהודים דרשו לפני העם על ערך היום וחברי הועד ענו בנאוטי תורה וברכה. הכל התפלאו על המשמעת ועל המנוחה, שישלטו במחנה.

הקונגרס התישיעי בדצמבר. הנייע יודישע קורשפונדנדע מודיעה, שלא יהיה הקונגרס התישיעי בקיץ הזה, כי אם בחדש דצמבר. המקום לא נקבע עוד, עד כה היו כל הקונגרסים בקיץ, מלבד הקונגרס החמישי, שהיה בדצמבר 1901.

מחנים" ליהודי קאוקז. המושבה הקטנה, שיסדו יהודי גליציא כנליל אצל ראשיפנה לפני עשר שנים, כטלה כידוע מאסס תוסף יעזור ואנשי המושבה עזבו את שדותיהם ואת כתיהם ונפזרו לכל רוח. עתה באו יהודים מקאוקז והתאחזו שם. הם יצליחו כלי ספק, כי לא הביאו אתם את מומי בני גליציא: הכסחון באחיים ואיצה להעשיר כפעם אחת.

רומניא משלמה נוק שלם. מיאמי מודיעים, כי ממשלת רומניא ישלמה 35 מיליונים לכל בעלי נכסים שסבלו נזק מהתקוממות האכרים לפני שנתים. בתוכם סבלו גם היהודים תשלומי נזק. כחירה נראה הדבר, שרומניא הרשעה תעשה כזה את היהודים שוים לנוצרים, הנשמע כזאת! אך הדבר יובן אם נזכור, כי יהודים בעלי נכסים אין ככל הארץ רק מיליונרים אחרים, שרכשו להם זה כמה זכות אזרחים בשחררב. ומם לא תוכל הממשלה למנוע תשלומים אם נתנה לכל.

אפשרות ליסר שם בתי חרשת ומאווה מין. הוא בא שמה והארץ המהנערה מעפרה וקמה לתחיה עשהה עליו רשם כה הזקן, ער בי גמר אמר להשתקע שם, ועתה הוא קורא בלי חשך ליהודים פה, לבוא שמה ליסר מניפי תעשיה שונים. ודבריו אינם שבים ריקם. בערים אחרות, כמו גליץ, ברייה, פלוישטי, פיאטריא וכו', מצאו רכרויו אונגוס קשובות, רבים הנם מהכוננים זנסיע בימים האלה; בעלי הכסף מהערהדים ליסר כתי חרשה או מסחר, ואחרים, שאין להם משען כסף, מבקשים אמצעים, למען יוכלו ליסר מושבה בעזרה יהודי ארצנו הנותרים.

כהרף הזה הציע סופר אחד את ההצעה ליסר אנודה צעירים מהוך יהודי רומניא, להמוך ביד בני-עניים, החפצים ללמוד ואין להם היכלה, והתמיכה ההי, שישרחו אותם בהוצאות החכרה לבתי הספר התיכונים ומוסדות ההשכלה שבארץ ישראל (גמנסיה עברית, בצלאל וכו'); עד כה עוד לא קבלה ההצעה את הצורה של פעולה ממשיה, כראוי לה, אך הצעות כאלה וכאלה ממלאות את עתוננו הציוניים, וגם מאמרים נכבדים כדבר הפצה ידועת שפתנו, ספרהנו והולדהנו, או כדבר המיכה מוסדותינו הלאומיים שבא"י, נכתבים למככיר ביד סופרים חכמים (פוס, ד"ר נאכט, ועוד) מן הזקנים, או צעירים, חנוכי העת והרעות החדשות. והדברים נאמרים ברוח חכמה ודעת ובחס וכלב מלא אהבה לישראל ולארצו ולכל קדשו, והם יודדים עמק אל לב הקוראים, והטפות האלה מעמיקות לנקוב בלבות האבן הקשים, עד כי רככו ויחמו, התעוררו לחיים. היהודים התעוררו משנתם, שנה חוני-המעגל, והם מתחילים לעבוד; לעתה עתה עוד קטן המרץ ודא רבה ההתפעלות, אך אלה גדלים מיום אל יום ויעתידים להתפרץ ככרך מהוך שמינו המערפלים.

העובדה הנאמנה, כי אמנם שבו יהודי רומניא בתשובה שלמה, הוא הדבר הזה: בעת האחרונה רבו מאד שוחרי שפה עבר ודבר משמה באמה הוא לראות איך תלמידו בתי-הספר התיכונים ושאר חנוכי ההתבוללות מתחילים ללמוד את שפתנו העברית מיסודים חכרות ללמוד הלשון ורשישת הולדתנו בשקידה ובאהבה רבה, ולא עוד אלא שההנועה הזאת החלה להציץ ציץ ומי יודע אם לא העשה כקירוב גם פרי הלולים! כי הנה אנודה "עבריה" אשר כפיאטריא (מקום שבו הציונים לעבוד הרכה לטובת הרעיון הנשגב) מוציאה עהון חנם, נכתב ברומנית, יהודית גם -- עברית! אמנם הדברים האלה רק נסיונות הסה, ולא נקוה מזה להמכה שלמה של מצב היהדות ברומניא אך הנסיונות האלה מראים על האהבה לשפתנו המפעמת בלבות צעירי יהודי רומניא וכי נכונים הם לעשות כל מה שכתכם למען הרמתה והתפשטיתה. למסרת התעמולה הציונית יסר הסופר ומחבר בעל הכשרון העברי, מר משה בירנבוים (שהוא גם דברן מצוין ועובר בערי הארץ לשאת מדברותיו למען ציון)... עהון היוצא לאור ביהודית וגם עברית, ויש תקוה שאם יתפשט כראוי, או יפעול הרכה לטובת הרעיון וההנועה הלאומית.

בדבר מצבנו המדיני-חמרי לא אדבר הרכה הפעם. כי אין עוד לצין רדיפות גדולות, אחרי שככה שלחו האנטישמיים את כל מנפותם אל לבותינו; רק שר ההשכלה מוסיף להציק בלי חשך ומי יודע מה יהיה עוד לאשרנו (אם זה הוא אשר!) נקוה כי היום או מחר תפול הממשלה הליברלית הנכחית, אשר כבר הרבתה לפשוע עד בלי די, וכבוא ממשלה קונסרבטיבית, אם כי לנחמות וישועות לא נקוה גם ממנה, אך המועקה והלחץ אל נכון יחדלו ולבתי הספר תהי הרוחה, ואולי עוד נצליח בימים האלה להסיר בלה גם את השבועה "כחוק לישראל", אשר עד הנה עידה תלויה על צוארנו כחרב המתהפכת, לשום איתנו לחרפה ולשנינה. אם יתאמתו דברי אלה ותקונו תכאנה, ימים יודיעו; בכל אופן, כפי הנראה מהוך דברי, הננו עומדים עתה על מפתן תקופה חדשה ליהדות ברומניא, הן כחמריות, הן במוסריות

ואל אחינו החרדים נקרא: הבו אחים ומלאו הפעם את חובתכם לעמכם וקדשיכם! כל שקל ושקל, אשר ימכר על ירכם, יוסף עצמה בן להציונות כלה ובן להפררציה המזרחית, אשר תהיה למקלט לבל אחינו החרדים בעלי הלב והנפש. חלילה לכם לחכק ירכם באפס מעשה, הלאום קורא לכם לעבודה. אנא עמדו על משמרתכם למלא את הפקידכם באמונה וזכותם וראיהם בשוב די את שיבת ציון.

לשבת המזרחי לגליציא ובוקיניה בקומויא.

מכתב מרומניא.

זה ימים רבים אשר לא הודעתי את קוראו "המצפה" כל דבר ממהלך החיים במחננו ומצב עניינו ברומניא, ונקל להבין את הסבה: עד הנה היו בני ישראל קופאים בקפאון מכהיל, שקועים במ"ט ישערי ההתבוללות, וכל רוח צח לא נשב על פני העצמות היכשות וכל תנועה חיים לא נראה אצלנו. מעט אנשי הלב, אשר עוד נשארו כעוללות בכרם, עשו בכל העת את שלהם: עוררו האניה ואניה, כבו כסתר ובגלו על הירידה והנסיסה של יהודי רומניא, ובני ישראל לא חדלו לעשות את שלהם: נתנו כהף סיררת למשמיעי המוסר, אטמו את אזניהם, סגרו את עיניהם ויוסיפו ללכת הלאה, לנפול הלאה, נפילה ברת פוסקה.

ובמעט היינו מניעים עד להציב מצבת עולם ליהדות ברומניא, כמעט נכונים היינו למחוק את זכר יהודינו מהחת השמים, לולא התעוררו מעט לשוב לתחיה בעת האחרונה, כאשר ראו כי עוד מעט וטבענו במצולה באין מושיע. אמנם, כבכל תקופות הולדהנו, אחרי ירידה גדולה באה גם הסיסה עצומה, התעוררות לחיים חדשים, הרוח היהודי מחליף בת, הלב היהודי שואב נחמה וקול הפיקותיו מהנכר, מתחזק והדם הקפוא שב להתרוצץ בעורקינו החלשים. הכחזה הזה נראה עתה גם אצלנו, ואחרי חרף ארוך שעבר על הרוח העברי בארצנו, הנוע לו איכב, המשמח את לבנו בתקות נעימות לנחמות טובות בעתיד הקרוב.

היהודים הישרים בלבותם, המינישים בצרת עמם ודורשים טובתו בכל לב, הניעו כבר להחלטה, שאי אפשר להטיב את מצבנו הלאומי, המיסרי, ההשכלי העברי, בשבתנו פה בארץ, ויבינו כי עת לעשות למען ציון, ולכן נראה, כי כל העבודה הלאומית, אשר החלה בימים האחרונים, נסכה אך על הציר האחד הזה: הבנה כבירה לעבודה ממשית. למען ארץ ישראל ויקרותיה, ותקונו חזקה כי בקרוב נראה פרי בעמל הזה.

בין המעורים לעבודה, ומחיליה המיסרים של ההנועה הזאת, נוכל לחשוב גם את המאמר, אשר כתב אחד מסופרי "העולם" על דבר רומניא לפני שני חדשים, ואשר הורגם רומניה ונדפס בלויית הוספות שונות בעהון יהודי פה. המאמר עורר הסיסה, רעש קטן, (כי לגדול עוד לא יצאחו יהודי רומניא); מעבר מזה מהרו לרכוש את כל רכרו ורכנות את סיפרי המצפה והעולם, הדנים על ענינים אלה בשם פסימיים שחורים, מוציאי דבה וכו'; אך מעבר אחר קמו אחרים מסופרינו ויראו לכל, כי אמנם בן הוא, וכי דברי הסופרים מעתוני חו"ל עורם תהלות לעמת המצב הפרוע של יהודי רומניא וכי לא ככותבים האשם, כי אם באדישות יהודינו וכי, אך מן הוכוחים האלה יצא לנו דבר טוב: רבים החלו לשוב מדרכם כסל וקול דברי הסופרים לא היה הפעם כקול קורא במדבר. אמת כי יהודי רומניא הנם קשים "לרצות", ואינם ממהרים לצדף "נעשה", ל"נשמע", אך אין לכחד, כי ההתעוררות הנכחית תבוא לידי פעולה מעשית.

עוד בימי הקיץ העבר נסע סוחר צעיר עשיר מפלוישטי לארץ ישראל לתור אותה ולראות אם יש

וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם
וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם
וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם

מַלְאָכָה יְהוָה

יְהוָה יְהוָה

הָיָה עִתָּהּ וְעַתָּה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם
וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם
וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם

וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם
וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם
וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּבָה בְּעֵת צָרָתוֹ מִן הַיָּם וְעָדָה יָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיָשׁוּבָה לֵב נֶפֶשׁ יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם

יריחו

העיר הראשונה לכבוש ישראל. יריחו, שהחרימיה יהושע בן נון וחילו, ככל
ראשית של ישראל הקדמון. היתה עתה כמלה כפי כל, כי נכעו מצפוניה. נחפשו
תעלומתיה כדי חבר חוקרים אשכנזים, ששכחה אותם חכרת המורח האשכנזית.
לגלות קדמוניות הכנענים. החומה דנשגבה, שנסו בה עולי מצרים את כחם בפעם
הראשונה, לפרוץ פרט כמעשי ידי הכנעני, נצבת לפנינו כענקי אבניה וכתועפת
גבה ובנוראות פרציה, כמו שנצבה לפני ראשוני אבותינו. אשר לכרך כדונן של
יהושע בן נון ולקול תרועת שופרות היובלים של אלעזר הכהן ופנחס בנו יצאו
חוצץ. הנתון וחרובן ככלי יכנה עוד היו עבודת כונו הישוב הראשון כארץ מגורי
אבותיהם. כאלו היה כנין שנכב ואדיר כזה מאוס בעיניהם. יען כי כננין כזה עסקו
בגולה תחת יבמט נונש. כר בנין הדומה לפיתום ורעמסס הרום נהרם, לכל יראה
ולבל ימצא, לכל יהיה למזכיר עוני וכית עבדים. אך כאלו דאנו הכנענים מראש,
לכלתי יכרת כל שריר מיגיע כפיהם אחרי אשר יאכדו הם עצמם מתחת השמים.
נשאר שרידי כניניהם ושכרי כליהם תחת חרכותיהם עד היום הזה, בעוד אשר
ישראל הקדמון, כאלו ידע מראש, כי הוא עצמו ורוחו ישארו חיים וקיים לעד. לא
דאג מעולם, שמעשי ידיהם הגשמיים ישארו לנצח ואמנם לא נשאר הרבה מבניני
ראשוני בני ישראל בארצם. למעער לא נגלו עד כה שרידי הפריות העליונות משוש
אבותינו: נגלג, שילה, בית-אל, נבעון, תרצה, שמרון, יזועאל ועוד ועוד עם שכיות
חמדותיהן הנזכרות במקרא. אף מקומם נטחה מעל הרי ישראל. ועל כן יקרים לנו מאד
הכנינים והכלים, שמצאו זה עתה החופרים כיריחו. הם לנו ככרכה מאכותינו הקדמונים
לפני שלשת אלפי שנה.

דר' טרפון הוא יתבי קמיה דר"מ, פתח ואמר, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה
ירחני, אמרי ליה: קמורה כתיב? קרי עליהם בני קמורה" (מסכת זכאים דף
ס"ב ע"ב, ויעויין בזה בספר "מבוא המשנה" להח' ברילל בסופו). אין קץ לזרות
הספור הזה ולפי הנזכר נוכל להסיר את המסווה ממנו באופן כזה: העמים
יושבי כוש הקדמונים, שיש בהם הרכה, שאחזו בדת ישראל בימים הקדמונים,
יש שמייסים אותם לבני משה, באשר נהערבו בהם בין הרכבים מבני חבר הקיני
חותן משה, אשר הרבה מנני משה נהערבו בהם באמה לפי דבריך הנכוחים,
ויש מרימים את העמרה הזאת מבני משה ונוהגים אותה ליאנום בן בלעם (בצד
35 מספרך). והנה באופן הראשון מתיחסים העמים האלה לבני קמורה, כי
חותן משה הלא היה כהן מדין, שהוא מבני קמורה (עיון בחדושי אנרות לרבינו
המהרש"א במסכת סנהדרין דף צ"ד על המאמר שיתרו העביר חרב חדה למול
את עצמו), ואולם באופן השני העמים האלה הם בני יאנום או יוחני לפי
דברינו. ומעתה דברי המאמר ברורים, כי דעת רבי טרפון היה, שהעמים האלה,
שרבים מייחסים אותם לבני קמורה, באמת הם בני יוחני... ודברינו נאמרו בזה
רק בתור אפמבהא ורמו להאגדה ע"ד יאנום או יוחנא. ואין כונתו בזה לשנות
את הכתוב, כי אם לשנות את המסורה ע"ד בני משה, המתיחסים לכני
קמורה. ואולם בני אחותו החזיקו, אולי, בהמסורה ע"ד בני משה, כי הם בני
קמורה מבני רכב וע"כ קרי עליהם בני קמורה... מהאמר הובח, כי אמנם אגדה
בני משה הדרת השיבה חופפת עליה עד כי גם בימי ר' שרפין כבר היו חלוקי
דעות עליהם, ואולם כן הוא באמת. ומה שא נמצא על אדות בני משה בפרמי
פרשות בספרותנו העתיקה, לזה נפכות שונות נמצאו א') כי דמשיחיים בימי
התלמוד השתדלו להשחית כל זכר לאגדות כאלו, שניצוצי גואל ישראל בקרבן,
והשפעהם הלא נתחזקה גם אחרי תקופת המשנה והתלמוד... ב') ביחוד נראה
כי גם מגדולי התנאים לא האמינו בגואל מעשרת השבטים ומבני משה אחרי
שהמסירה העברית תיחס את הגאולה רק לבן דוד.

אך שאלה קמנה מתעוררת בענינו זה: מדוע זה נשאר רשומים באגדותינו
העתיקות רק על דבר פעולת יאנום או יוחני בנו של בלעם ולא ע"ד בני השני
יאמברום או ממרא, הלא כפי הנראה שקולים היו בלתימיהם ובקסטיהם? על
השאלה הזאת נראה לי להשיב בדברים האלה:

זו לשון המדרש רבה (בראשית פרשה מ"ב): "ר' יהודה אומר, כל
העולם כולו מעבר אחד והוא (אברהם) מעבר אחד (כלומר, לבן נקרא שמו
אברהם העברי), ר' נחמיה אומר, שהוא מבני בניו של עבר". ובסמוך להמאמר
הזה על הכתוב "והוא שובן באלוני סמרא" נ"ב מחלוקת ר"י ור"ג בזה"ל:

הקדמינית רק קריקטורה של דתם, זאת מאנו. להפך הם לענו למחמדים ואטרו, שהם קכלו מ' כנים מפשות (אסתר רבה פ"א). יחס זה של היהודים הכעים את מחמד ואמר: "קללת ה' על שאינם מאמינים, חמה על חמה תבא עליהם", היהודים הרגו את הנביאים, עשו את העגל, אינם רוצים לשמוע בקול ה' (סורה ב'). מחמד נסם ככשי הערף האלה באופן גורא, הוא פזרם לר' רוחות העולם. בלי ספק חדרה בימים האלה בכר השנאה הנכדית-הנצרית לערכ. הנצרים נסו בכר לפניו, להשיג שם השפעה, בימות מחמד נמצאו יכמים ערבים סמנים בצפון, ששכלו את תורת ישוע. מחמד אומר ע"ד ישראל, שאותם, סכל ה' (יזס). ברצות מחמד לשמות את מאמיניו נגר היהודים אמר, שהם זיפו את כתבי קדש (סורה ד'). פרוד גמור חברתי בין מושלם לזר בקש מחמד להנהיג, מאמינים, אל תקבלו לכם לדעים לא יהודים ולא נצרים, חסר-סבלנות, שבמדה לא מעטה באה לערב מן הנצרים, פנה עתה גם נגר יוצריו.

ממשלת הערבים הכליפיים היתה נוחה ליהודים מאשר היתה ממשלת הנצרים. אמנם שווי גמור לא רכשו להם היהודים מעולם גם שם. מרכת הגזע והלשון והמסורה היא הרכה, אבל בכל זאת לא הכל, היו גם גורמים מדיניים, שהכריחו את הערבים לרכך את חוד השנאה. בארצות רבות, שלכרו הערבים, לא עלתה להם להשיג רוב מחמדני. בן בספרד היה מספר נצרים ויהודים רב מספר הערבים. המטרופוליין, ארצם העקרית, היתה רחוקה ולכן ידאו הערבים ללחוי את העם, למען שלא יוכרח להתקומטות איומה-התייחסות הנוחה בספרד. היתה לא רק נגר היהודים, אלא אף נגר הנצרים. באסיה היה אסור לנצרי לפעם בפעמוני הכנסייה-וכספרד התייר, בארצות ששם היו המשלמים הרוב, כמו באפריקה הצפונית, שם לא היה מצב היהודים דאוי לקנאה. מלבד זה נרמו בספרד גם סכות מיוחדות. היהודים היו ממצעים ובעבוד זה היה צרך גדול בהם. גם הם סיעו להערבים ללכוד את הארצו. אמנם גם קצינים גותים רבים נברו במלכם ועזרו להערבים, אבל הם לא היו הכלל הנצרי. היהודים היו נתינים נאמנים המחזיקים את הממשלה. את עזרת יהודי ספרד אין צרך לפקח מן עמדת שתוף הגזע, בשחניעו הנותים לאיטליה על היונים הלוחצים, התייחסו היהודים על הנותים בחכה, באל משחררים. בן הטורים כשהתנפלו על הנצרים, נתקבלו מן היהודים בשמחה.

שנאת הערבים לישראל, שנתחדדה מעט ע"י ההתנגדות הדתית וע"י הנטייה האישית של מחמד, לא היתה מתקפת כל כך, לולא נחשב בכר היהודי בכך העולם כשנוא ונכזה ומקולל. ישראל המכלים את כל אומות העולם (כ"ר פ"א) דאו מלכות נכנסת ומלכות יוצאת והם לעולם עומדים (כ"ר פ"א ד' והשנאה אינה פוסקת. אם עשו שונא ליעקב, שנמד ממנו הבכורה, והרין עמו, לכדבריים וענתותים מה עשה? (שמ"ט כ"ח). היהודי התפלא, השתומם, מדוע רק הוא ישנא. כתבו לאדריאנוס קיסר: "אם למולים את שונא הרי ישמעאלים אם לשומרי שבת הרי כותיים. הרי את שונא אלא אומה זו בלבד" (קה"ד פ"ב מ"ז). בן לאומה זו כלכד שנאו. היסטורית ישראל היא מרנדיה נוראה. היהדות לא יכלה, אם בקשה להשיג את מטרתה, להתפתח באופן אחר (לכל היותך באופן כמותי) היה אי אפשר לה להשתנות, בלי להזיק להרעיון, והעמים הקלסיים לא יכלו ג"כ להתיחס באופן אחר. זה הוא קונפליקט דרמטי. התנגדות בין שתי נפיות. ביהדות, כמו בחלשה, שלטה האננקי הסטום המר. ראש פסגה של המרנדיה הזו, היו הסטומבות, הסטומבות בלי ספורות של קרבנות. השנאה לישראל, נעשתה לאינסטינקט, לחי שנושא את עצמו בכל התנאים. יחלוף היהודי את שבעו או לא, ישנה את מנהגיו או לא, יסתכל הוא כמשפכי מטיפיזיה זו או אחרת, אין בזה כלום: היהודי ישנא לו השתנו היחסים כליל כמשך מאות שנה, אולי היה איזה ישנוי. בזמננו כמדה פחות או יותר גדולה, שוררים עוד כל התנאים והנורמים, שהסבו את השנאה. מורה רובצת על צעדי ישראל. כנסת ישראל הנודרת הנצחית, המתאכסנה לעולם צועקת מרה "אי שמים! לא אחיכם אנחנו

ולא בני אב אחד אנחנו, מה נשתנינו מכל עם ולשון, שאותם גוזרים עלינו נזרות קשות? כנסת ישראל צועקת והדה משכיב כנערת זאבים שזאנים למרה.

בערקה יאסעלאויטש.

ביום י"ז לחדש אפריל חגנו הפולנים חג לאימי יום זכרון למלחמות הרוחם. הזכרות נעשו לכל הגבורים שהשתתפו בהן, רק גבור אחד נשכח כמה מלב. הגבור הפולני הזה הוא ר' רוב בן יוסף (בערל יוסל'ס), הידוע בין הפולנים בכנני בערקה יאסעלא-וויטש. ביום י"ז אפריל נחל העם הפולני נצחון גדול ונהדר. הנסיכות ווארשא, שנוסרה ע"י נאפוליאון הראשון, היתה כסכנה. ממלכת אוסטריא גמרה אז את מלחמתה הגדולה עם צרפת ויצאה על ווארשא כחיל ככר של ארבעים אלף איש, שכראשם הלך הערצהערוצו פרדיננד, אשר הפיל חתיו על כל בגבורתו. והעם הפולני היה רל וחלש. מספר חיל צבאו היה ארבעה עשר אלף, בלי דכב וציודה. לא היה ספק, כי שארית פולן הפזר כירי צבא אוסטריא. איזה ערך היה למחנה פולנים מול מחנה אוסטריא, אשר לא פחד גם מפני חיל נפוליאון. אך לכות הפולנים לא נפלו. אם מספרם מצער היה הלא חרוף נפשם למות על ארצם ועל כבודם ועל חרותם שקל כנגד המספר הרב של עבדים שבירים ככסף, שאינם יודעים על מה הם נלחמים. בקרקריהם אמרו האזרחים הפולנים להגן על קריה מעום, וכן היה באמת, מתי מעט הפולנים, שמסרו נפשם על חרותם, נחלו נצחון ער צבא הקיסר הרב ועצום מהכ. זהו חג י"ז אפריל. היום ההוא היה יום הדין על שארית ממרכה פולן ודינם יצא לזכות אם גם לא לימים רבים, כמו שגם יום הקונסטיטוציא, שחגנו הפולנים ביום 3 מאי דא הביא עורה והצלה לימים רבים. ובכל זאת גדולים מאד שני הימים ויקיים בעיני הפולנים, הנם נקיודות זהר כליל החשך הארוך של עבדות וגול משפם. כהתלחכות רבה יזיכרו החוגנים הפולנים את שמות גבוריהם ביום י"ז אפריל, רק שם אחד הלוחמים ישכח, בשם יוסף בלב שר המשקים. הוא רוב בן יוסף, יהודי החצר כשעתו של גדולי פולן.

בערל יוסל'ס נולד בקוצק, אותה קוצק המהוללה ע"י כת החסידים הידועים, תלמידיו הרח"צ ר' מנדלי הידוע ששכן בה כבוד אחרי בן. בקוצק למד בערלי בחדרים בכל הנערים וכאשר נשא אשה היה יהודי החצר אצל פריצים רבים. סחר, מבר, קנה הכל, הוציא, הביא והכל כאסונה, עד שרכש לו שם טוב כהור איש נאמן ובעל לב מהור ונקי-כפים בתוך הפריצים ובסוף נעשה יהודי-החצר של ההגמון הקתולי מאמארסקי בוילנא. בלי בערקה לא צעד ההגמון אף צעד אחד. בכל עסק וענין פרטי ואף צבורי שלח לקרוא לבערקה שלו, לשאול עצה מפיו. לכל אדם, שהיה לו דין ודברים עם ההגמון ענה: בערקה שלי ינמור את הדבר וכאשר יאמר בן יקום.

בשנת 1794 כאשר החל חרכן פולן והפולנים לקטו שארית אנשי חילם לעמוד נגד האויבים הרבים עריהם מכל עבר, אז נמש בערל בן יוסף את אשתו ואת בניו והלך אל שר הצבא הפולני קוסציושקא. "מה אתה רוצה יהודין?" שאל הגנראל הפולני. "אני רוצה לעזור אה ארץ מולדתי, ענה בערל בעוז, הן לי רשות לאסוף מחנה של יהודים ולצאת עבהם נגד האויב". קוסציושקא הביט כלעג על היהודי וגחך ואמר: "כמה הלחמו? הבפאוהיכם או בזקניכם?" "כבחותינו!" ענה בערקה באותו הגאון, והאל, אשר ענה את דוד הקמן בצאתו לקראת גלית הענק, הוא יעננו בצאתנו לקראת אויבים עצומים ממנו".

המענה הזה הוטב בעיני קושציושקא ונתן לבערקה רשות לאסוף גודוד צבא יהודי. בערל יצא וסכב בערים רבות ודבר בהלהבות על לב יחיו להתנרב לצאת חלוצים להציל את ארץ פולן מנפול בירי עריצים השואפים לרשת ארץ לא להם והם

לחצו את היהודים ויענום. וקול קורא הוציא בערקה להפיצו בישראל וכו דברים יוצאים מן הלב לקים לעזרת הפולנים, שארצם היא גם ארץ היהודים ומקלטם האחרון. וקול דוב בן יוסף לא היה קול קורא במדבר. בחורים רבים וגם בעלי נשים נקצו סכיב בערל יוסלם והיו לגדוד גדול של פריצים, שהיהודים הספיקו כל צרכיהם. והגדוד הזה של בעלי זקן ופאיה עלה על הגבעות שמכיב ווארשא, להגן על העיר כפני האויב. ונלחום נלחמו. בסבלנות ובהתמרמות עד שנפלו בלם חילים, מלבד בערקה עצמו, שהסתפח אח"כ אל חיל הפולנים עצמם והצמין עד שנעשה לפקיד גדוד אחד והלך עם חיל הפולנים גם לאיטליא. וכאשר בא חיל אוסטריא שנית על ווארשא בשנת 1809. יצא שוב בערקה עם גדולו. בתוך המלחמה נודע לו, כי אצל עיר מולדתו קוצק נמצאת מחלקה קטנה של מחנה אונגרי והשתוקק מאד להציל עירו החכיב מידי זרים ורכב שמה עם גודודו. האונגרים חנו בבית אחד ובראותם את בערקה רוכב לפניהם ירו עליו וסופו נפל תחתיו. אז יצאו האונגרים אל האפיציר היהודי השיכב על הארץ ובהורו בחברותם לגזרים. כל הפולנים התאבלו עליו, יהודי טוב היה, חבל!

"העולם לא נשבח שמך", קרא הגראף סטניסלב פוטוצקי כהספדו. ולא ידע הגראף, כי בעוד מאה שנה בדיוק יחוגנו הפולנים את יום י"ז אפריל ולא ימצאו לנכון עוד להזכיר את יהודי החצר שלהם. (היינוט.)

פיליטון חמו.

אספת צירי הההרות.

(ידיעות אחרונות.)

ווין, מרעהי, שכאשר יכא מכתבי זה אל המערכת כבד יהיה הגליון ננמר, אסתפק בראשי פרקים מן האספה, שהיתה פה ביום ג' יד. בתחלה מוכרחים אתם לדעת איך נכנסתי, כי האספה היתה חשאית ולא נקל היה לקורשפונדנט של עתון יהודי להכנס. אך בעזרת ציר ציוני אחד זכותי להכנס. וראוי להשמע איך היה הדבר. בבואי קפץ לקראתי מזכיר הקהלה הווינית בשאלה: "הנשמציא איה?" הוצאתי מצלחתי את הגלטמציא של מערכת, "המצפה". אה, עהונאי אהה, ומה שם העתון? (מתחיל קורא) "ה—פיצ—צא". "המצפה"— תקתתי. — "ואיזה עתון הוא", שאל שנית, "עברי" "אבל איזה צבע לו?" "כטרם הספקתי לענות נשמע קול עב מבעל ברם אחד, היושב ברחבה בין כנופיה קטנה של פרנסי צבורנו: "חזקה על עתון עברי שהוא ציוני, אל יכנס, אין פה אספה ציונית!" חפצתי בכר לצאת בכשת פנים. פתאם נגלה לעיני ציוני אחד ממנהליו בלבוב בתוך הכנופיא וקראתי אליו מרחוק בכל כחי: "אדוני הדקטור נ/, האמנם "המצפה" הוא עתון ציוני?" "לא", ענה הנשאל בקול ארם המעיד לתמו על האמה. "הורה רכה" השיבותי לו ונכנסתי כמנצה. זכיתי פה על ידי שונאי למה שלא זכה אין העתון הרשמי של הציונים.

ישבתי לי ברחבה בשורה אחת עם עורך השבועון האשכנזי ארננה של הקהלה. האספה נפתחה ואחרי נאום הפתיחה נמל המזכיר מכתב כידו מן השלחן וקרא:

"קהלה לבוב אינה יכולה לדאבונה להתפתח באגודת הקהלות האוסטריות, למרות התועלת הגדולה, שהיא רואה בה, יען שבפי שנוכחנו. עומדת האגודה על נקודה מצב הארתורקסיה וזה חרפה לנו בני המאה העשרים, אנו הפולנים בכר התקדמו ולא נסכול דעות ארתורקסיות, מהקלוב הפולני שלנו גרשנו את כל הדיאקציונרים ולא נשב כמסכה אחת עם שכבים נמוני אחר במוכם". ראו, גם הטיורקים האזיאתים התקדמו וכל הקנאים נכלאו בכתי כלאים או נתלו. במכתב שני בתוב כך: "קהלה קראקא יצ"ו לא תהן ידה אל אגודת הקהלות, כי כפי הנראה אתם עומדים על נקודה-מצב הרפורם וקהלהנו ת"ל

זיינגעזעצע

אונד

שענהערגעזעצע

אין פארנישער שפראכע

צום אייפהענגען אינ'ם געשעפטסיאקאל

זינד צו בעקאמען ביי

S. L. Deutscher Podgórze.

אדער אין קראקוי, פראקויערגאסע 12

זיינגעזעצע א 20 העלער פרי. שטיק, שענקערגעזעצע א 30 העלער פרי. שטיק.

הנני מכרך במו"ט בחכה את רעי מר משה עהרליך פופוק-זלוטה לארוסו מרת זילברשטיין מבוטשאטש. עוזר יורמאן - פופוק-זלוטה. מקרב בלב עמוק הננו מברכים במו"ט את רענו מר שלום גראסהויו מרישא לארוסו עם מרת שינדעל וזיינבערגער מזסיגראד עקיבא זיעגעל, נחמן פראמטער - קאנשוגא.

נדבות בעד אלמנות ר' אייזיק שווארצבערג מר יוסף הרס - זאקליטשין 2 בהרים. מאנדל שמוירץ - קראקא 2 כתרים.

קונמרוז.

חברת בית הספר העברי בקראקא מבקשה למנות מורה שני למדרגה הראשונה לשנת הלמוד הבאה. שברו 1000 כתר לשנה. את הבקשה והתעודות לשלוח עד סוף מאי אל ראש החברה מר אברהם גיניצין בפאגורווע. דרוש שידע הקנדיט גם השפה הפולנית.

עידנה רהה עם אל ועם קדושים נאמנה, לא נאבה ולא נשמע לכם להפר ברית אבותינו ולשנות את מסירתנו, שהנחילנו אבותינו. אנחנו הפולנים אוהבים בקשה ערף ככל קדשי קדמונינו וזאת ההלחנה. נס ברוסיא נברו האוהבים בדת ובמנהגים קדושים על הרוצים לשנות סדרי עולם.

במכתב שלישי כתוב: „בפקורת ארטו"ר הרה"צ סק. הנני מוריעכם, כי הרה"צ יסכים לאגודה הקהלות בתנאים האלה: לאסיר על היהודים לשלוח בניהם לב"ם תיכונים; לכבד למוד הרת כב"ם; לבטל חובת ההשכלה של הרבנים או למנות רבנים מוטרים ועבריינים גמורים (הנועה בהיכל, חציונים בובשים פניהם בדפי השלחנה. קריאה: הזה צדיק!) לבטל ממעם הממשלה את הישיבות ולמנוח את בתי המדרש מן אחרי שחרית עד זמן מנחה, כי טשם הכפירה צומחה ר"ל; לאסיר את הציונות וכבטל כל חברה, שיש בה חשש ציונות, אנחנו פולנים הננו ולא נצא לארץ אחרת.

את פרטי המו"מ ריעכם סופרכם הקבוע. המחמט.

חדשה בספרות ההוראה העברית!

ה"ל שו"ן

ספר למיד לשפה, לדקדוק ולאוהרונג פיה העברית בשמה קלה עם עבודה עצמית מסברת לתלמידים

מאת ש. ל. גרדון, ורשה.

ספר „הלשון" חדש בהבנו ובסדרו הוא אינו ספר-מקרא בלבד, אלא הוא מקיף את כל חלקי הוראת לשוננו: א) חריס-מוסמיה; ב) דקדוק (הלשון); ג) פרקי-הכתובה (דיקט-דה). והכל בשמה קלה ונוחה, עם עבודה עצמית מסודרת ומודרנית לתלמידים בסוף כל שיעור. — „הלשון" יצא לאור במהדורה שניה מוגהת ומתוקנת ובהדור רב. מחיר „הלשון" 60 קאָפּ. פורטה 10 קאָפּ. בחו"ל מחירו בהר ומחצה. חו"ל. האדרסה:

S. L. Gordon, Warschau, Kup. 7.

בגליצא להשיגו אצל:

Amkraut & Freund, Przemysl.

ואצל: Abraham Robinsohn, Stanislaw.

מהות המוסר

מאת ישראל סירקיס

המחבר העברי הזה סלל דרך חדשה בפילוסופיה והוא מגלה תלויות חכמה במסותיו נפש האדם. הוא הופש כל רוי הסבות, שגרמו את הדעות המוסכמות בתורת המיסר של סדר החברה, הוא מהפך את כל השקרים המוסכמים ומעמידם על אמתתם, קורא לכל בלל אנושי בשם האמתי ומראה מקורו. המחבר הוא פילוסוף עמקן ובכ"ז בעל סגנון פשוט ומובן לכל ככל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות מפליאות ומחכימות. ספר בזה לא נכתה בתוכנו זה מאות בשנים. המחבר באיסמב ריא נמסר ל"המצפה".

מחירו 1.40 כתרם עם פרטא ע"א ארמיניס-טריצא של „המצפה".

פיר דיא וונענד.

איך ערטיילע גרינדליכען אינטער-ריכט אין דער איינפאכען אינדאפעל-מען בוכהאלטעריע, קארעספאנדענץ, סמענגראפיע אינד פרעמדן שפראכען. בין אימשטאנדע עדעם שיער ביי פרי-סיגעס לערנען צו גאראנטירען פיר גוטען ערפאלג אינד גימעס צייגנים ביי איינער פריסינג אייף דער ק. ק. האנדעלס-אקאדעמיע. 27 מיינער שילדע האכען שאן דיא פריסינג אין דער אקאדעמיע, בעציהונסנווייזע פאלטישעכניק בעשטאנ-דען אינד בעפירנדען זיך אין פערשידענען נראסען שמערמען אייף גימעס פאָסטען.

אויך פאן אויכווערטס נעהמע איך שילדער אויף מיטקאָסט אונדקוואטיער האַנאַַאר נאך איבעראיינקאממען.

M. WUNDERMANN, Stryj.

Zur Ziehung

- v. 5. Mai empfiehlt 3% Bodenkreditlose, II. Em. Haupttreffer Kron. 60.000
v. 15. Mai 3% Bodenkreditlose, I. Em. Haupttreffer Kron. 90.000
v. 15. Mai Ungar. Prämienlose v. J. 1870 Haupttreffer Krn. 200.000
v. 14. Mai 2% Serbische Staatslose Haupttreffer Frank 80.000

in Monatsraten von K. 7.— bis 10.— das Bankhaus Karl Gottlieb, Krakau Ringplatz 17. Sofortiges alleiniges Spielrecht nach Erlag der ersten Rate. — Direkte Verbindung ohne Agenten, daher billiger als überall.

שדכו.

רוח מיינע לאנגיאַהריגע געשאַפטס-ריווען דאבע איך מיר איינען גראָסען בעקאנטענקרייז אין בעסערען הייזערן אין אָסטערייך-אונגארן, דייטשלאנד אינד בעיגניען ערוואָרבען, זא דאס איך איבעראל פֿריי אויפטרעטע אינד ענטענענאמען פֿינדען מיינע טיכטיגקייט וואוידע פֿיעל-פֿאָך אנערקאנט. איך פֿערמיטלע פֿיר יערען שטאנד, פֿאַן 1000 קראנען נרן אויפֿוואַרטס, פֿיר שטענען רעליגיאַזע ווי פֿיר פֿרייזויניגע פֿאַמיליען, בין אימ-שטאנדע יעדעס זינעס וואונש צו ענטש-שפּרעכען. שטרענג רייסקרעט גא-ראַטיורט.

Abraham Urbach Kraków ul. Józefa 5

חמרי לב.

יצאו לאור חלק ג' וד' סדר דורות התנאים והאמוראים, מעשיות קורותיהם, שמויהם ורעותיהם, ד"י למלכי פרס וקיסרי רומא, כרור המצב המדיני והתרכיטי בזמניהם, להבין חכמת רז"ל ומאמריהם ב"ש"ס ובמדרשים. הנועה הגבלונים וה"יודעים" ביחוסם לרת הנוצרות, ושטית הכתות כותיים, צרוקים ואיסיים. מושגי השמות בשנה, הלכה, הלמ"ט ועוד הרבה. מאה הרב ר' יהודה ליב לאנדעסבערג אכ"ר סענהאליאס. מחיר שני החלקים המכילים 360 עמודים, 2 כתרם. — הקונה ר' החלקים: עמורים) ישלם רק 3 כתרם, בשאר ארצות 3.50, להשיגם מאה המהכר (O&L) Rab. L. Landesberg, Szeghalom (Ungarn).

הודעה.

החלק האחרון מספר בית יצחק להרב הגאון הצדיק רשכ"ה מרן יצחק יהודה שמעלקוויץ זצלה"ה והוא קובץ תשובות על חושן משפט גם דרשות בפלפול ואגדה, יצא בעת לאור. כל הרוצה להביא הכרכה הזאת אל ביתו יפנה אל חתן המחבר הגאון מו"ה נתן לעווין אבר"ק רישא (Rzeszów) אשר השתרר בהדפסו מחירו 5 כתרם ולמו"ם ראכאט במשפט.

הער

קבץ ספרותי מדעי מוצא בא"י יצאה לאור חוברת ב' סדר שני וזה תכנה:

הגיעה השעה (מכתב שני) — אהר העם. תקופה היצירה בספרותנו הקדומה — ד"ר ש. ברנפלד. הלויים (שלישיה) — ש. בן ציון: א) על אדמת נכר. ב) על אדמת הקדש. ג) על אדמת החתיה. „הגלילה!" — מ. וילקנסקי. מסקנות לחפירות החדשות בא"י — ד"ר י. בנציונג. כנוון — ש. צמח. השפה העברית בערכה המדיני — י. ל. בפני המשטר החדש. — מ. דין-גנוף. מודעה.

מחיר כל חוברת של „העמר": בא"י 2.50 פ. — בחו"ל 3 פ. — נמצאים למכירה ברך ראשון וכרך שני של „העמר" (בכל ברך שתי חוברות). מחיר כל ברך: בא"י 4.50 פ. בחו"ל 5 פ. האדרס לכל עניני „העמר": S. A. GUTMANN, (Ben-Zion) Jaffa, (Palestina).

סחורה אונגרית.

אתכבר בזה להודיע בשער בה רבים, שיש לי למכור שמן שושנים טוב מאד במעמו וריחו, נקי משמים וטוב לאכילה ולמאור. מחיר מ"צ 75 כתר. — גם

יין טוב כשר

עצה"ט לבן וצלוול, הליטר 36 הלי. גם מינו יין מן 40 עד 46 הלי. הליטר. בהכשר מרב מפורסם. ב"ז פראנקא חביות, זב באָהן ע"י אננאבע והמותר ע"י נ"ג. הן יוסף זילבערמאן נכד ה"צ מו"ה גפחלי הירצקא אבדפ"ק ראצפערט Silberman Jozsef Uj Fehertó (Ungarn).

מכתבי הוראה

ל"ב מכתבי הוראתי, הכוללים בקרבם חלק הגון מן הספרות בשיר ובפרווה ואת כל הרקדוק מתחלתו ועד סופו עם חנוכים רבים מאד בכתביה, מאפשרים לכל אחר לסגל לו בזמן קצר את השפה העברית על בוריה, לכתב ולדבר בה בשפת מולדה. פרוספקט מפורט הנם. הרורש פרוספקט ומשלם 25 הלי במרקאות יקבל גם את הספר „המנונה ומפוסים" המכיל שלשים ספורים וציורים, מחיי היהודים בגליצא. שבה וואלאקאווסקי, 16 Krakau, Miodowa

מכתב פרונטא כתר אחר.

בית מסחר הספרים

התהיה בסמוניסלב

מציא לכל דורש כל ספרי הושיה, אחיאסף, האור, סוריה, יכנה, איוראעליט מוילנא, אביב, כל מיני ספרי תנך ולמוד ספרי השכלה החדשים, ביבליוטיקה עברית 200 ספרים בעד המך הנמך 80 כהרים, כל מיני ביבליוטיקה לילדים, לבני הנעורים, ביבליוטיקה נצינים פרחים, בבורים, כל ספרי זרנון, ספורים רומנים וחזונונות, הכל במקח השוה. מלון של בים עברית-אשכנזית רק 5 כהרים. מלון אשכנזית-עברית מאת מרגל רק 10.50. חבורה, בתי ספר, ביב-ליוטיקות מקבלים רכש הגון. - קמלוג מפורט וגם כללי ישלח לכל ידורש חנם האדרסה:

Abr. Robinsohn, Buchhandlung Stanislau.

תורה עם דרך ארי

בית הספר הראשון בכל הממלכה, אשר רכשו להם בני יהודים תורה וחנך יהודי גמור ביחד עם מדעי כה"ם הכללים אשרי האיש, שיוכל לשלוח את בנו אל

הגימניזום העברי

אשר באוגנאריש כראד תחת הנהגת הדב הגאון ד"ר מאיר יונג, שם ילמדו התלמידים כל עניני הלמוד של גמניזום וגם תורה, נ"ד, דקרוק, ש"ס ומפרשים, ויחנכו בדרך התורה וי"ש. תלמידים מגליציא ילמדו פה גם פולנית ועליהם להתחנך במחלקת ההכנה פה בשפת אשכנז. מחיר הלמוד המעון ומזונות כשרים מחמשים כתר לחדש ולמעלה.

Rabbiner Dr. M. Jung Ung.-Brod (Mähren).

ספר הגאולה לרמב"ן ז"ל

יצא זה עתה לאור על פי כתב יד ישן המונח בכרימש מועאום בלונדון. תוכן הספר על עניני הגאולה העתידה ומבא ממנו מאמרים בספר מאור עינים, גם נמצא זכרו בסדר הדורות ובשם הגדולים. מחיר הספר עם המשלוח 2 שילינג. J. Lipshitz, I. Finch St., Brick Lane London, E.

אבן המאיר

קבץ עברי יוצא לאור ב' פעמים בשנה. כולל השובות מפורות דברי הלכה, ציוני דרשות, מאמרי אנדות, אגרות יקרות, שמוה וקורות רבני הגר. נערך ע"י הרה"ג מו"ה מאיר שטיין (בה"ג מו"ה פינחס שטיין זצ"ל) שהיה רב בק טאראק ס"ט מיקלאש ועתה אבד"ק טרינאו (גאדאמבאט). מחברת ב' וג' מחירן 2 כהרים. האדרסה:

Rabb. M. Stein Nagy Szombot, Ungarn.

Wyd.: | Naftali Hof. S. M. Lazer.

Opowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukiem S. L. Deutschera 7 Podgórczu

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Table with financial data: Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905, Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905, Einkünfte von Assekururanz Prämien und Zinsen 1905, Ueberschuss vom Jahresumsatz, Reserven v. früheren Jahren für Dividende.

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Poltzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, and auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Poltze frei verfügen, gemäss der in der Poltze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

Erstes und Grösstes Grammophonhaus JOSEF WECHSLER

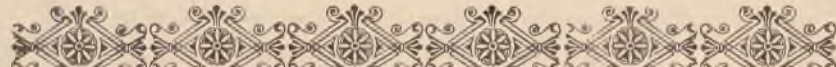
Engros & Endetail

LEMBERG, Sykstusk 2. KRAKAU, Grodgasse 71.

גענעראל־פערטרעטער דער גראמאפאן אקציען.

געוועללשאפט מיט מארקע, שרייב ענדער ענגעל, ארעסטמעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברע-אישער אונד יודישער פלאטמען מיט מארקע, ענגעל 20 000 פלאטמען ערסטנערסטער קינסטלער שטעטעס אים לאגער!

רעפראטירטילע אונד ווערקשטעטע אים ארטען בעסטע אומטוישבערינגונגען. - פרייווקאטאלאגע גראמיס אונד פראנקא.

חידות ההגדות הגפאות ע"ד עשרת השבטים ופתרונן

מאת שמעון מנחם לור.

תכן הענינים; פתיחה. פרק א', סוד הסמכטיון כחור אות לקרושת שבת. ב. הסמכטיון והדרי חחש"ך ביחוסם להשכטיום. ג. ההגרה על ארות, כני משה ויורה. ד. ממלכות ישראל בערב הרומוית ובאפריקה המזרחית, ממלכות יהודיות של הבורים, התלויים והאואורים באירפה ת. אלדר הרני וספוריו. ו. נפלות עשה"ש מקוימות ע"י עדים נכרים. ז. מהות השבטים ההם וסוד "שבט ינוס". ח. ממלכת ישראל באויה התיבונה. (בשורת בנימן מטדוליו). ט. בשורות ע"ד ביאת עשה"ש והמשיח. יבוסת הסמכטיון. יג. ממלכת ישראל במדבר סהרה. יד. דוד הראובני ושלחותו (ממלכת ישראל במדבר ערב). יו. ממלכת ישראל כהודו (דברי הימים של עשה"ש י"ג). עקבות נדחי ישראל באויה המזרחית ובאוסטרליא. יז. ער-ראיה לכל הגרות. טו. אגרת נחמה מכני משה, אשר מעבר לנדר סמכטיון. טז. שבתי צבי ועשרת השבטים. יז. הגדת היהודים האדומים ויורה. יח. תורים נוסעים לבקש את עשה"ש (מכתב רבנים אל בני משה). יט. עשרת השבטים והסמכטיון כחייא. כ. עשרת השבטים כאמריקה. כא. האנגלים - עשרת השבטים. כב. היפנים - עשרת השבטים. כג. בטול ההשערה החדשה, התחבולל עשה"ש כגויים. כד. פתרון החידה. כה. השבטים והחלקותם בא"י ואופן גלותם. כו. יהודה וישראל גוי אחד. כז. שנים עשר שבטים בזמן הזה. כח. אחרית דבר.

כל הפרובלמות האלה תחברנה בחקירה מדעית חפשית, בהגרות כל הומנים בענין זה יגלו מקורן ומהותן, כל ההשערות תבנתנה, להעמיד את הרבר על אמתותו.

מחיר הספר 2 כהרים. - להשיגו ע"י האדמיניסטראציא, המצפה בקראקא.

כשר גענוע שמאלץ געקאכטעס

אונד קוה-רבוטטער טעגריך פרישע פערזענרעט פרייזען

Juda Zins, Husiatyn (Galiz.) פרייווע אונד הכשרים מהרכבים הגאונים מבערוזאן מפרעמיסלא ומסטרזיא שלי"א זענרע אויף פערלאנגען.

ISIDOR KRIEGER Friedland bei Mistek (Mähren)

פערזענרעט פרייזען אונד פאקער-פייטשען איים פרימא קערן-לעדער נע-שניטמען צו בילליגסטען פרייווען. פערזאנר פער נאכנאהמע.

דבר יום ביומו

מאת הרב הדרשן מו"ה חיים קנאלרער בפרעמיסלא, מכיל דברי תורה, הלכה ואגדה וטעמי מנהגים לכל יום ויום מימי השנה, מפתח לדעת כל יום כחדש באויה יום בשבוע יחול, מאורעות שאירעו ינסים שנעשו לאבותינו בכל יום, סמירת נאונים וצדיקים ודברי תורה מהם לעת הצרך. - חלק א' על חדשי הקיץ מחזיק 240 עמורים אקטאב גדול, מחירו כתר אחד וכן חלק ב' לחדשי החקר הנמצא עתה תחת מכבש הרפום. - לפנות אל בן המחבר:

Buchdruckerei Kholler's Sohn Przemysl.

מכתבי מחקר ובחירת

החפץ בספרי, מכתבי מחקר ובחירת ספר ראשון הכולל בתוכו מכתבים בשיטות הזמן בחכמת ישראל העתיקה והחדשה וכול לפנות למערכת, המצפה, ותחת שהיה מקחו ער הנה יותר משני כהרים יקבלוהו קוראי המצפה במחיר כתר אחד עם פארטא. לחכמים ומחברים אשלהנו תמורת ספריהם.

כתובתי:

שמאל אלכסנדראוו

בעיר באָברויסק פלך מינסק ברוסיא.

מי האיש החפץ חיים להרפא מנגע

ב"א (הוצאת שו"ל) יקנה את הספר

תרופת מעשי ער ואינו

(אבהאנדלונג איבער אָנאניע)

מירי המום

ה' א. פויסט, קראקוי

בעד 70 העללער עם פארטא, ושינהו הפשי לביתו.

האטעל רעסטוראציאן כשר

כבעיב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב, רחוב הצענים 18.

שטראהלעז

ליטערארישע זאמלונג העריגירט

פון גרשם באדער.

ביז איצט זענען ערשיענען צוויי העפטען מיט פאלגענדען אינהאלט:

(א) ג. ב. "שטערנאוי" (ב) ל. קאברין; דער אייביגער יוד. ג) תשר"ק: א פארטעזונג פון דער מאמע. - ד) ג. באדער; זשורנאליסטען (א סצענע אין איין אקט). (ה) ש. י. אימבער; אקקארדען (געדיכט). - ו) משה פערנאף; צעשלאגענע געראנקען. - ז) יעקב מעסטעל; נאכט-געראנקען (געדיכט). - ח) ג. ב.: אונזער יודיש לשון. - ט) ד"ר א. קלאשקא; דער טראהאט אלס שרבן (סקיצע). - י) יהואש; וואס עס פעהלט (געדיכט). - יא) גרשם באדער; צווייערליי יודען אין איין שטאט (היסטאריש-עטנאגאגישער עטיור). - יב) ישעיה שטייגמאן; אילאש (א מעשה פון די גראָע בערג). - יג) ס. א. ש. ראו"ט; כיי נאכט (געדיכט). - יד) ג. ב.; שאלאמאזאלא פענדי (קאריקאטור). - טו) דוד קלינגעלפער; ביוט א פייגלינג (סקיצע).

פרייו פון ביידע העפטען: 50 העללער און בריעפמארקען.

אדרעסע פאר בעשטעלונגען:

Gustaw Bader, Lemberg Sonnengasse 27.